

The Political Economy Approach to the Confrontation Model Between the Islamic Republic of Iran and the BRICS Organization

Mohsen Jamshidi¹, Nosratollah Heydari², Sara Fallahi³

1. Corresponding Author, Political researcher and PhD in political science (Iranian issues), Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran. E-mail: mosenmd16@yahoo.com
2. Assistant professor of the political science department, Ilam branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran. E-mail: Nosratheidari@gmail.com
3. Assistant professor of political science department, Ilam branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran. E-mail: arta_tirdad2000@yahoo.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 07 Feb 2024

Received in revised form:
08 Jun 2024

Accepted: 09 Jun 2024

Published online: 18 Sep 2024

Keywords:

Iran's foreign policy,
economic diplomacy,
international system, emerging
powers,
BRICS group.

ABSTRACT

The BRICS group primarily operates within an economic discourse, but it also seeks to steer the world toward a multipolar system and involve various countries, particularly emerging powers, in international decision-making processes. This aligns with the interests and strategies of Iran in the international system. The key question, then, is how Iran can optimally leverage this convergence (problem). What are the modern foreign policy approaches of Iran, particularly in terms of economic diplomacy, to overcome challenges and lift international sanctions? It seems that one of Iran's foreign policy approaches to improving its economic situation under international sanctions is to propose and pursue its membership in BRICS, a membership that will come with challenges, consequences, and opportunities for Iran (research question and hypothesis). This research is applied in nature and employs a descriptive-analytical method based on library research. The aim is to explore the capacities and potential of BRICS and Iran's potential membership in it (methodology and objective). The findings indicated that balancing the commitments Iran undertakes in the process of joining BRICS with the benefits it gains, especially under sanction conditions, is essential. The most significant geoeconomic advantage of Iran's membership lies in accessing financial resources through BRICS' Contingent Reserve Arrangement (CRA) and the New Development Bank.

Cite this article: Jamshidi, M., Heydari, N., & Fallahi, S. (2024). The Political Economy Approach to the Confrontation Model Between the Islamic Republic of Iran and the BRICS Organization. *International Political Economy Studies*, 7 (1), 135-148. <http://doi.org/10.22126/ipes.2024.10290.1653> (in Persian).



© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/ipes.2024.10290.1653>

Publisher: Razi University

1. Introduction

The BRICS international group primarily pursues economic objectives. However, another key goal is to steer the world toward a multipolar international system and to involve various countries, particularly emerging powers that are members of BRICS, in global decision-making processes. These defined goals align with the interests and strategies of the Islamic Republic of Iran in the international system. The question then arises: how can the Islamic Republic of Iran optimally utilize this convergence of interests and objectives? What are the modern foreign policy approaches of Iran in line with economic diplomacy to overcome challenges and international sanctions? It seems that one of Iran's foreign policy approaches to improving its economic situation under international sanctions is to propose and pursue its membership in the BRICS international group, a membership that comes with challenges, consequences, and opportunities for Iran.

This research is applied in nature and uses a descriptive-analytical method through library research. The objective is to understand the capacities and potential of the BRICS group and Iran's possible membership in it. A study by the Research Center of the Iran Chamber of Commerce, published in July 2023, indicates that based on the findings, the importance of BRICS in international political economy is increasing. This institution, which encompasses a range of key emerging powers, is gradually moving toward convergence. The establishment of financial institutions can be considered the most significant success of BRICS in promoting convergence and its most valuable advantage for countries seeking membership. On the other hand, BRICS has had limited success in achieving value-based alignment and political convergence.

2. Methodology

The present research is of an applied nature, employing a qualitative-interpretive method with a descriptive-analytical approach. The collection of information and data has been conducted through library research and note-taking techniques.

3. Findings

The findings indicate that balancing the commitments Iran undertakes in the process of joining this institution with the benefits it gains, particularly under sanction conditions, is essential. The most significant geoeconomic advantage of Iran's membership in this organization is access to financial resources through the Contingent Reserve Arrangement (CRA) mechanism and the New Development Bank (NDB) of BRICS.

4. Conclusion

Iran's membership in BRICS can undoubtedly contribute to fulfilling certain economic interests and enhancing the country's prestige. However, the unrealistic expectations frequently discussed in public discourse are unlikely to materialize. It is crucial to strike a balance between the commitments Iran undertakes in the membership process and the benefits it gains, especially under sanction conditions. The most significant geoeconomic advantage of Iran's membership lies in accessing financial resources through the Contingent Reserve Arrangement (CRA) and the New Development Bank (NDB) of BRICS.

U.S. financial sanctions complicate Iran's access to the resources of these two institutions. However, given that part of the financial resources are provided in the currencies of the member countries, Iran may still benefit if it gains membership and receives approval from other members. Contrary to some beliefs, the removal of financial sanctions is a critical prerequisite for Iran to fully benefit from the advantages of BRICS membership. BRICS has not achieved significant success in value-based alignment and political convergence. The Russia-Ukraine war and the lack of BRICS support for Russia, despite being a member, highlight the weak foundations of political and geopolitical convergence among BRICS members



رویکرد اقتصاد سیاسی به الگوی مواجهه جمهوری اسلامی ایران با سازمان بریکس

محسن جمشیدی^۱ | نصرت‌الله حیدری^۲ | سارا فلاحی^۳

۱. نویسنده مسئول، محقق و پژوهشگر سیاسی، دانش‌آموخته دکتری تخصصی علوم سیاسی (گرایش مسائل ایران)، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: mohsenmd16@yhoo.com

۲. استادیار گروه علوم سیاسی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران. رایانامه: Nosratheidari@gmail.com

۳. استادیار گروه علوم سیاسی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران. رایانامه: arta_tirdad2000@yahoo.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۳/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۶/۲۸

کلیدواژه‌ها:

سیاست خارجی ایران،
دیپلماسی اقتصادی،
سیستم بین‌الملل،
قدرت‌های نوظهور،
گروه بریکس.

گروه بریکس به‌طور عمده گفتمانی اقتصادی دارد، اما تلاش برای سوق دادن جهان به سمت نظام چندقطبی و سهم کردن کشورهای مختلف به‌ویژه قدرت‌های نوظهور در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی از دیگر اهداف آن است که با منافع و استراتژی ایران در سیستم بین‌الملل سنخیت و همخوانی دارد. حال مسئله این است که ایران چگونه می‌تواند از این همگونی استفاده بهینه نماید (مسئله). رویکردهای نوین سیاست خارجی ایران در راستای دیپلماسی اقتصادی برای برون‌رفت از مشکلات و رفع تحریم‌های بین‌المللی چیست؟ به نظر می‌رسد یکی از رویکردهای سیاست خارجی ایران برای بهبود وضعیت اقتصادی در شرایط تحریم بین‌المللی، پیشنهاد و پیگیری عضویت خود در گروه بین‌المللی بریکس است که این عضویت نیز مترصد چالش‌ها، پیامدها و فرصت‌هایی برای ایران خواهد بود (پرسش، فرضیه). پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با روش توصیفی تحلیلی و به شیوه کتابخانه‌ای تحلیل و تدوین شده است. هدف از نوشتار پیش رو شناخت ظرفیت‌ها و قابلیت‌های گروه بریکس و عضویت ایران در آن است (روش - هدف). یافته‌ها نشان می‌دهد که توازن در تعهداتی که ایران در فرایند عضویت در این نهاد می‌پذیرد و منافی که به‌ویژه در شرایط تحریمی به دست می‌آورد ضرورت دارد. مهم‌ترین مزیت ژئواکونومیک عضویت ایران در این نهاد دستیابی به منابع مالی در مکانیسم ذخیره احتیاطی و نیز بانک توسعه جدید این نهاد است (یافته‌ها).

استناد: جمشیدی، محسن؛ حیدری، نصرت‌الله؛ فلاحی، سارا (۱۴۰۳). رویکرد اقتصاد سیاسی به الگوی مواجهه جمهوری اسلامی ایران با سازمان بریکس. مطالعات

اقتصاد سیاسی بین‌الملل، ۷ (۱)، ۱۴۸-۱۳۵. <http://doi.org/10.22126/ipes.2024.10290.1653>

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان

DOI: <http://doi.org/10.22126/ipes.2024.10290.1653>



۱. مقدمه

به‌دنبال فروپاشی شوروی، ایالات متحده به تنها ابرقدرت در عرصه جهانی بدل شد. اما همان‌گونه که برخی نظریه‌پردازان رئالیست پیش‌بینی می‌کردند، «لحظه تک‌قطبی» آمریکا با مشکلاتی مواجه شد. به‌ویژه یک‌جانبه‌گرایی پرهزینه بوش پسر منجر به یک دهه جنگ در خاورمیانه شد. همچنین بحران مالی سال ۲۰۰۸ رکود اقتصادی خطرناکی را باعث شد، که آمریکا و بسیاری از کشورهای غربی را متوجه آسیب‌پذیری اقتصادی خود کرد. در چنین زمینه‌ای بود که چهار قدرت نوظهور فرصت را برای تسریع در انتقال قدرت مناسب دیدند و در ژوئن ۲۰۰۹ گروه «بریک ۱» را در یکاترینبورگ^۲ روسیه تأسیس کردند که البته با پیوستن آفریقای جنوبی تبدیل به بریکس شد (سیمبر و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۶۶). بریکس به مجموعه‌ای از قدرت‌های نوظهور اطلاق می‌شود که از به هم پیوستن حروف اول نام انگلیسی کشورهای عضو برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی تشکیل شده است. قدرت‌های نوظهور بریکس نوع جدیدی از همکاری را برای اصلاح نظم بین‌المللی تحت سلطه غرب به وجود آوردند.

تلاش بریکس برای زیر سؤال بردن مشروعیت و ارزش‌های هژمونی غرب تحت رهبری آمریکا پرسش‌های متعددی را در ذهن پژوهشگران به وجود می‌آورد (خرمشاد و سیفی، ۱۳۹۸: ۳۹). ایران به لحاظ جغرافیایی در منطقه آسیای جنوب غربی قرار گرفته است که شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و خلیج فارس است. ایران یک قدرت منطقه‌ای در جنوب غربی آسیا است و جایگاه مهمی را در به دلیل در اختیار داشتن صنعت نفت، صنعت پتروشیمی، گاز طبیعی و خودروسازی برای خود اقتصاد جهانی به دست آورده است و خطوط و مواصلات بین‌المللی شرق و جنوب شرق آسیا و اروپا توسط ایران فراهم است، بنابراین به‌طور گسترده‌ای مورد توجه قدرت‌های اقتصادی قرار گرفته است و با توجه به این شرایط حضور فعال در مجامع و سازمان‌های اقتصادی و تجاری منطقه‌ای و جهانی امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۹).

گروه بین‌المللی بریکس به‌طور عمده اهداف اقتصادی دارد، اما تلاش برای سوق دادن جهان به سمت نظام بین‌المللی چندقطبی و سهم کردن کشورهای مختلف به‌ویژه قدرت‌های نوظهوری که در بریکس عضو هستند، در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی از دیگر اهداف این گروه است؛ بنابراین این اهداف تعریف‌شده با منافع و استراتژی جمهوری اسلامی ایران در سیستم بین‌الملل سنخیت و همخوانی دارد. حال مسئله این است که جمهوری اسلامی ایران چگونه می‌تواند از این همگونی منافع و اهداف استفاده بهینه نماید. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با روش توصیفی تحلیلی و به شیوه کتابخانه‌ای تحلیل و تدوین شده است. همچنین گردآوری اطلاعات و داده‌ها نیز به شیوه فیش‌برداری از منابع و متون موجود بوده است.

۲. ادبیات پژوهش (پیشینه تحقیقاتی)

در ارتباط با موضوع مورد پژوهش یعنی، رویکرد اقتصاد سیاسی به الگوی مواجهه جمهوری اسلامی ایران با سازمان بریکس، به‌صورت مستقیم منبعی یافت نشد، در ادامه مطب چند اثر را که با عنوان موضوع سنخیت بیشتری دارند به‌صورت اختصار بررسی می‌نماییم:

جدول ۱. پیشینه پژوهش

محقق، محققین	عنوان و سال انجام پژوهش	شرح، یافته‌ها و نتایج پژوهش
رضا سیمبر، دانیال رضاپور، سامان فاضلی	فرصت‌های ایران در قبال نقش آفرینی گروه بریکس در نظام بین‌الملل چندقطبی، (۱۳۹۸)	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که کسب مشروعیت بین‌المللی برای مخالفت با آمریکا از طریق یکپارچه و هم‌سو شدن موضع ایران و بریکس و کسب قدرت نرم برای مقابله با تهاجم فرهنگی غرب از طریق متحدشدن با تمدن‌های غیر غربی اعضای بریکس مزیت دیگری است که ایران می‌تواند از طریق هم‌صدایی با بریکس به دست آورد.

1. Breic

2. Yecaterenborg

ادامه جدول ۱. پیشینه پژوهش

محقق، محققین	عنوان و سال انجام پژوهش	شرح، یافته‌ها و نتایج پژوهش
رضا سعیدی، خلیل سعیدی، علی دهقانی	امکان‌سنجی ایجاد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی ایران با کشورهای گروه بریکس، (۱۳۹۳)	در این پژوهش تلاش شده است با محاسبه شاخص‌های اندازه‌گیری مزیت نسبی، پتانسیل تجاری و تجارت مکملی در صادرات و واردات که در سطح بین‌الملل مطرح هستند، فرصت‌های همکاری تجاری ایران با کشورهای گروه بریکس مشخص و برای اخذ تصمیمات لازم ارائه شود. دوره بررسی مربوط به سال‌های (۲۰۰۰-۲۰۱۰) و اطلاعات با استفاده از آماره منتشر شده از بانک جهانی و بانک اطلاعات تجاری بانک جهانی Wits استخراج شده است.
عنایت‌الله یزدانی، سعیده مرادی فر	تبیین تأثیر و نقش بریکس بر نظم جدید جهانی، (۱۳۹۶)	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بریکس، به‌عنوان بازیگر سیاسی بین‌المللی، می‌تواند عامل مهمی در تغییر دستور کار بین‌المللی و تبدیل نظم جهانی تک‌قطبی به چندقطبی باشد. این احتمال می‌رود که بریکس موجب ظهور الگوی جدیدی در نظم لیبرال گردد. بدین ترتیب، در صورتی که بریکس درست عمل کند و به اهداف خود جامه عمل بپوشاند، ممکن است به‌تدریج در بازی‌های کلان بین‌المللی جایی برای خود باز کند.
محمدعلی شیرخانی، محسن چیت‌ساز	روسیه، بریکس و تأثیرگذاری بر ساختار نظام بین‌الملل، (۱۳۹۹)	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، برآیند اهداف بریکس با اهداف روسیه به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین اعضای بریکس با وجود تفاوت‌های موجود میان این کشور و سایر اعضا هم‌راستا و در جهت تحقق بخشیدن به تعدد کانون‌های چندگانه قدرت در سطح جهانی است.
مرکز پژوهش‌های اتاق ایران	عضویت ایران در بریکس، (تیر ۱۴۰۲)	بر مبنای آنچه آمد می‌توان گفت که اهمیت بریکس در اقتصاد سیاسی بین‌الملل فزاینده است. این نهاد که دربرگیرنده طیفی از قدرت‌های کلیدی نوظهور است به‌تدریج به‌سوی همکاری پیش می‌رود. تأسیس نهادهای مالی را می‌توان مهم‌ترین موفقیت این نهاد در پیشبرد همکاری و مهم‌ترین مزیت آن در شرایط کنونی برای کشورهای دانست که درخواست عضویت در آن را مطرح کرده‌اند. از دیگر سو بریکس در همگونی ارزشی و همکاری سیاسی توفیق‌چندانی کسب نکرده است.

۳. چارچوب نظری

موازنه قوا را پس از جنگ جهانی دوم هانس جی مورگنتا^۱ به‌صورت یک نظریه تدوین کرد. در سنت واقع‌گرایی و نواقح‌گرایی، مفاهیم موازنه به‌طور عمده محدود به موازنه سخت می‌شوند. این موازنه اغلب توسط دولت‌های درگیر در رقابت شدید به نمایش گذاشته می‌شود؛ اما با پایان جنگ سرد، شکل‌گیری نظام تک‌قطبی و هژمونی آمریکا، از یک‌طرف و شکل‌نگرفتن حرکت‌های موازنه ساز بین‌المللی قدرت‌های بزرگ در قبال آمریکا از طرف دیگر موجب می‌شود تردیدهای جدی در زمینه کارایی نظریه موازنه قوا به وجود آید؛ بنابراین فقدان موازنه سخت در برابر آمریکا به‌صورت شکل‌دهی به اتحاد‌های نظامی در بین قدرت‌های بزرگ منجر به ظهور معمایی برای نظریه موازنه قوا گردید. در چنین شرایطی موازنه نرم جایگزین موازنه سخت به‌عنوان واکنش قدرت‌های بزرگ به جنگ پیشگیرانه آمریکا گردد. موازنه نرم شامل موازنه ضمنی کوتاه‌مدت در اتحاد‌های رسمی است. وقتی دولت‌ها موافقت‌نامه یا تفاهم‌نامه امنیتی محدودی با سایر دولت‌ها برای موازنه با تهدیدهای بالقوه قدرت‌های در حال افزایش امضا می‌کنند این موازنه اتفاق می‌افتد. موازنه نرم به ابزار غیر نظامی متکی است ولی به‌صورت غیر مستقیم بر چشم‌انداز نظامی دولت‌ها تأثیر می‌گذارد. سازوکار موازنه نرم شامل: عدم پذیرش سرزمینی، دیپلماسی گیر انداختن، تقویت اقتصاد، تصمیم برای شرکت در ائتلافی متوازن در برابر دولت برتر است. همه این مراحل قدرت نظامی دولت برتر در میدان نبرد را تضعیف می‌کند (رضایی، ۱۴۰۰: ۶۷).

نظریه موازنه نرم را رابرت پایپ^۲ بسط داد. بنابر دیدگاه پایپ هدف ایجاد موازنه نرم خنثی کردن عملکرد دولت در حال رهبری بدون مقابله مستقیم است. معیار موفقیت موازنه نرم تنها کنار گذاشتن یک سیاست توسط دولت در حال رهبری نیست؛ بلکه حضور دولت‌های بیشتر در ائتلاف یک موازنه گر علیه ابرقدرت نیز معیار خوبی است. موازنه نرم زمانی رخ می‌دهد که دولت‌ها به‌صورت عمومی توافقات و فهم امنیتی محدودشان با دیگران را به‌منظور موازنه با یک دولت تهدیدآمیز یا قدرت در حال خیزش، به هم پیوند زنند.

موازنه نرم به ابزارهای غیرنظامی بیشتر وابسته است؛ ولی می‌تواند بر روی چشم‌اندازهای نظامی یک دولت برتر تأثیر

1. H. J. Morgenta
2. Rabert Paeyp

بگذارد. مؤلفه‌های موازنه نرم می‌تواند قدرت نظامی هژمون را تضعیف کند. در واقع دولت‌ها می‌توانند بارها با یکدیگر ارتباط داشته باشند و به تدریج اعتماد خود را به یکدیگر افزایش دهند. هدف از موازنه نرم مجبور به تحمیل یا حتی مانع برتری دولت هژمون نیست، بلکه اقدامات در برابر قدرت برتر نشان‌دهنده این است که بازیگران دیگر هم در حل و فصل معادلات بین‌المللی نقش دارند و در برابر جاه‌طلبی‌های هژمون مقاومت خواهند کرد (علیپور گرجی و همکاران، ۱۳۹۹: ۴).

۳-۱. سازوکارهای موازنه نرم در برابر هژمون برتر

موازنه نرم به ابزار غیر نظامی متکی است، ولی به صورت غیر مستقیم بر چشم‌انداز نظامی دولت‌ها تأثیر می‌گذارد. سازوکار موازنه نرم شامل عدم پذیرش سرزمینی، دیپلماسی گیر انداختن، تقویت اقتصاد، تصمیم برای شرکت در ائتلافی متوازن در برابر دولت برتر است. همه این مراحل، قدرت نظامی دولت برتر در میدان نبرد را تضعیف می‌کنند (pape, 2005: 454).

جدول ۲. سازوکارهای موازنه نرم (ترسیم نگارنده، pale, 2005)

۱. عدم پذیرش سرزمینی	دولت‌های برتر اغلب از دسترسی به قلمرو سایر دولت‌ها به‌عنوان منطقه عملیاتی برای نیروهای زمینی و حمل‌ونقل نیروهای دریایی و هوایی بهره می‌برند. عدم دسترسی موجب می‌گردد موقعیت دولت برتر برای پیروزی کاهش یابد.
۲. دیپلماسی گیر انداختن	دولت‌های قوی آزادی کامل ندارند که مقررات و رویه‌های مهم سازمان‌های بین‌المللی یا اقدامات دیپلماتیک قابل قبول را نادیده گیرند و به اهداف خود بدون توجه به آن‌ها دست یابند. بر این اساس، سایر دولت‌ها با استفاده از نهادهای بین‌المللی و اقدامات دیپلماتیک موقت، برنامه‌ریزی دولت برتر را برای جنگ به تأخیر می‌اندازند.
۳. تقویت اقتصاد	قدرت نظامی دولت‌هایی را تهدید می‌کند که اهداف آن‌ها تلاش برای موازنه با دولت برتر است. این برتری نظامی معمولاً از مالکیت قدرت عظیم اقتصادی ناشی می‌گردد. یکی از راه‌های موازنه، حداقل در درازمدت، تغییر قدرت نسبی اقتصادی در حمایت از طرف ضعیف‌تر است. مشخص‌ترین راه برای انجام این کار، بلوک‌های تجاری منطقه‌ای است که موجب افزایش تجارت و رشد اقتصادی برای اعضا می‌گردد.
۴. تصمیم برای شرکت در موازنه	قدرت‌های درجه دوم در پی ایجاد پیمان دسته‌جمعی، در مقابل ابرقدرتی که نیاز به اقدام دسته‌جمعی برای تحقق بعضی از اهداف خود دارد، مقابله می‌کنند. هدف اصلی موازنه نرم اجبار یا حتی ممانعت از اقدامات فعلی دولت برتر نیست، اما تصمیم برای شرکت در موازنه بازتاب مقاومت در برابر جاه‌طلبی‌های آینده ابرقدرت است.

۴. شکل‌گیری و تحول بریکس

بریکس دربرگیرنده کشورهای برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی است. ریشه‌های تاریخی بریکس را می‌توان تا اوایل دهه ۲۰۰۰ ردیابی کرد، زمانی که اصطلاح BRIC توسط جیم اوئیل اقتصاددان گلدمن ساکس برای اشاره به قدرت‌های اقتصادی در حال ظهور برزیل، روسیه، هند و چین ابداع شد. آفریقای جنوبی در سال ۲۰۱۰ به این نهاد پیوست و آن را به بریکس گسترش داد. در ابتدا هدف اصلی بریکس ارتقای همکاری اقتصادی بین کشورهای عضو آن بود. با گذشت زمان، به بستری برای گفتگو و همکاری سیاسی گسترده‌تر تبدیل شده است. تشکیل بانک توسعه جدید و ترتیبات ذخایر مشروط (CRA) چارچوب نهادی بریکس و نقش آن در ارتقای ثبات و توسعه اقتصادی را توسعه داده است. اهمیت اقتصادی بریکس در توانایی آن در شکل دادن به چشم‌انداز اقتصادی جهان از طریق افزایش تجارت، سرمایه‌گذاری و نفوذ منطقه‌ای است. افزون بر این، ایجاد بانک توسعه جدید بستری را برای کشورهای عضو فراهم کرده است تا طیفی از پروژه‌های زیرساختی و توسعه پایدار در مناطق مربوطه خود را تأمین مالی نمایند. افزون بر این بریکس به‌عنوان بستری برای گفتگو و همکاری سیاسی با هدف ارتقای چندجانبه‌گرایی و نظم بین‌المللی عادلانه‌تر هویت یافته است. این نهاد به‌عنوان چارچوبی زمینه‌ساز برای کشورهای عضو عمل می‌کند تا مواضع خود را در مورد مسائل مختلف جهانی از جمله تغییرات آب‌وهوا، تروریسم و درگیری‌های منطقه‌ای هماهنگ کنند. بریکس به دنبال به چالش کشیدن نهادهای بین‌المللی موجود نیست، اما از شمولیت بیشتر در حکمرانی جهانی حمایت می‌کند. ابعاد سیاسی هویت این گروه از طریق نشست‌های منظم، نشست‌های وزیران و تبادلات مردمی، توسعه تفاهم و همکاری متقابل بین کشورهای عضو، بیشتر تقویت می‌شود (مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، تیر ۱۴۰۲).

۵. اهداف و چشم‌اندازهای بریکس در نظام بین‌الملل تک-چندقطبی

در نظام بین‌الملل تک-چندقطبی و چند - تک قطبی هیچ‌یک از قدرت‌های بزرگ و ابرقدرت تنها از نظم موجود راضی نیستند با این تفاوت که در نظام تک - چندقطبی هنوز غلبه با کفه تک‌قطبی است. در حالی که در نظام چند - تک قطبی کفه ترازو به

نفع نظام چندقطبی سنگینی می‌کند. حال در ادامه به بررسی چند عامل از اهداف و چشم‌اندازهای گروه بریکس در نظام بین‌المللی تک - چندقطبی می‌پردازیم.

۵-۱. گروه بریکس و رهیافت گذار قدرت

شاخص‌های قدرت از منظر نظریه گذار قدرت، شامل شاخص‌های اقتصادی شامل تولید ناخالص داخلی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌عنوان رکنی برای جذب توأمان فناوری در کنار سرمایه؛ شاخص‌های نظامی شامل توان، نیرو، فناوری و تجهیزات نظامی، مخارج نظامی، صادرات اقلام نظامی؛ شاخص‌های کلیدی پایه شامل جمعیت، سرزمین و منابع می‌شود. در سال ۲۰۲۰ چین با ۱۴٫۱ تریلیون دلار به لحاظ تولید ناخالص اسمی در رده دوم و با ۲۷٫۳ تریلیون دلار از برحسب قدرت خرید در رده اول قرار داشته است. هند با حدود ۳ تریلیون دلار به لحاظ تولید ناخالص اسمی و ۱۰٫۵ تریلیون دلار از نظر شاخص قدرت خرید در رده پنجم جهان است. برزیل با ۱٫۸۵ تریلیون دلار از نظر تولید ناخالص اسمی ۳٫۳۷ تریلیون دلار از نظر شاخص قدرت خرید در رده نهم جهان بوده‌اند. روسیه هم با ۱٫۶۴ تریلیون دلار به لحاظ اسمی و ۴٫۲۱ تریلیون دلار از نظر شاخص قدرت خرید در جهان بوده است (شیرخانی و چیت‌ساز، ۱۳۹۹: ۶۵).

۵-۲. تلاش بریکس برای گسترش امنیت در نظام بین‌الملل

گفتمان بریکس به‌طور عمده اقتصادی است و در این راه بریکس تمرکز خود را بر اقتصاد قرار داده است. اخیراً کشورهای بریکس خود را به‌عنوان بازیگر امنیتی نشان داده و خواستار استقلال، حاکمیت، وحدت و حفظ تمامیت ارضی همه ملت‌ها هستند. بریکس اولین بار در مارس ۲۰۱۱ میلادی در مدار استراتژیک غرب وارد شد؛ زمانی که این کشورها از تصویب قطعنامه ۱۹۷۳ شورای امنیت در واکنش به اقدامات سرهنگ قذافی در لیبی خودداری کردند. با توجه به این امر بریکس در اجلاس ۲۰۱۲ میلادی بر ثبات، صلح و امنیت در خاورمیانه و شمال آفریقا تأکید کرد. درباره سایر مسائل امنیتی سوریه، افغانستان، اوکراین، فعالیت‌های اسرائیل و برنامه هسته‌ای جمهوری ایران از خود حساسیت نشان داد و مواضع خود را در مسائل امنیتی اعلام کرد. بریکس اعلام کرد که با فعالیت اسرائیل در مناطق اشغالی مخالف است. چراکه اسرائیل قوانین بین‌المللی را نقض می‌کند و به‌طور جدی تلاش‌های لازم برای صلح و مفهوم دو دولت را به‌عنوان راه‌حل تهدید می‌کند (یزدانی و مرادی‌فر، ۱۳۹۶: ۵۴).

۵-۳. تلاش بریکس برای ایجاد نظم جهانی چندقطبی

بریکس به سمت تغییر نظم جهان در حرکت است، همچنین در بحث گسترده از روابط بین‌الملل و حکومت جهانی در پی اثرگذاری است. این بلوک در اجلاس ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ میلادی از یک جهان دموکراتیک‌تر و نظم چندقطبی براساس حاکمیت بین‌المللی قانون، احترام متقابل، برابری، همکاری، اقدام هماهنگ و تصمیم‌گیری جمعی همه کشورها، حمایت می‌کند. بریکس بستری برای گفتگو و همکاری در میان کشورهایی است که نماینده ۴۳ درصد از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند و برای ارتقای صلح، امنیت، توسعه در نظم چندقطبی، وابستگی متقابل و جهانی‌شدن تلاش می‌کند؛ بنابراین بریکس بیشتر ائتلاف دفاعی است تا تهاجمی انتظار می‌رود همکاری عمیق بین کشورهای بریکس، نظم جهانی لیبرال غربی را با چالش مواجه کند (خرمشاد و سیفی، ۱۳۹۸: ۳۷-۴۲).

۵-۴. تلاش بریکس برای تأمین انرژی پایدار

گسترش تولید و مصرف انرژی پایدار برای توسعه اقتصادی کشورهای بریکس مهم است و توازن منافع، شفافیت و پیش‌بینی عرضه و تقاضا در اولویت قرار دارد. روسیه رتبه هشتم در جهان و بزرگ‌ترین ذخایر نفت خام و گاز طبیعی در جهان را دارا است. همچنین برزیل به‌عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت و گاز در دهه گذشته ظهور پیدا کرد. وضعیت سه عضو دیگر بریکس، چین، هند و آفریقای جنوبی از نظر تقاضای انرژی و منابع، با توجه به اولویت توسعه اقتصادی متفاوت است. منبع اصلی انرژی در هند، چین و آفریقای جنوبی زغال‌سنگ است. این سه کشور به‌ویژه چین بیش از ۵۸ درصد

مصرف و تولید زغال‌سنگ در جهان را دارا هستند. در بین اعضای بریکس، روسیه، چین و هند دارای سلاح هسته‌ای هستند و دو کشور دیگر یعنی برزیل و آفریقای جنوبی، نیز از توانمندی هسته‌ای برخوردارند و عضو پیمان منع گسترش سلاح هسته‌ای هستند (یزدانی و مرادی‌فر، ۱۳۹۶: ۵۶).

۶. ساختار بریکس

گروه بریکس از زمان تأسیس تاکنون اقدامات مختلفی را در راستای همگرایی در دستور کار قرار داده و تصمیمات متعددی اتخاذ کرده است:

جدول ۳. مهم‌ترین اقدامات گروه بریکس در راستای همگرایی (ترسیم نگارنده، مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، تیر ۱۴۰۲)^۱

نهادها	وظایف، اقدامات و کارکردها
۱-۶ بانک توسعه بریکس	بانک توسعه بریکس در سال ۲۰۱۴ برای تأمین مالی پروژه‌های زیرساختی در کشورهای بریکس و سایر بازارهای نوظهور و کشورهای در حال توسعه تأسیس شد. این بانک دارای سرمایه ۱۰۰ میلیارد دلاری است و دفتر مرکزی آن در شانگهای چین قرار دارد. بانک دارای پنج عضو مؤسس است که هر کدام ۲۰ درصد سهام بانک را در اختیار دارند. بانک توسعه جدید همچنین عضویت بنگلادش، امارات متحده عربی و مصر را تأیید کرده است. عملیات وام‌دهی بانک توسعه جدید بر پروژه‌های زیربنایی در بخش‌های حمل‌ونقل، انرژی، آب و فاضلاب، فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات و زیرساخت‌های اجتماعی متمرکز است. شرایط وام بانک توسعه جدید عموماً نسبت به شرایط بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول انعطاف‌پذیرتر است.
۲-۶ ترتیبات ذخیره احتمالی بریکس	قرارداد ذخیره مشروط بریکس در سال ۲۰۱۴ به منظور ارائه کمک‌های مالی به کشورهای بریکس که با مشکلات تراز پرداخت‌ها مواجه می‌شوند، ایجاد شد. منابع این توافق در مجموع ۱۰۰ میلیارد دلار است و بودجه آن توسط کشورهای بریکس تأمین می‌شود. هدف کلیدی آن حفظ ثبات مالی اعضا و تقویت انعطاف‌پذیری آن‌ها در برابر شوک‌های خارجی است.
۳-۶ شورای کسب‌وکار بریکس	این شورا در سال ۲۰۱۲ تأسیس شد و متشکل از ۲۵ کارآفرین برجسته است که سهم هر یک از کشورهای عضو ۵ نفر است. این نهاد دو بار در سال تشکیل جلسه می‌دهد و گزارش نهایی در اجلاس سران به رهبران بریکس ارائه می‌شود. وظایف کلیدی این شورا عبارتند از: ارتقای تجارت و سرمایه‌گذاری - شبکه‌سازی کسب‌وکار - حمایت از سیاست‌ها - توسعه پروژه‌های مشترک - به اشتراک‌گذاری دانش - کارگروه‌های بخشی.
۴-۶ برگزاری اجلاس سالانه بریکس	کشورهای بریکس از سال ۲۰۰۹ اجلاس‌های سالانه خود را برگزار می‌کنند. این اجلاس نقش مهمی در شکل دادن به دستور کار برای همکاری، ترویج گفتگو و تقویت روابط بین کشورهای بریکس دارد. نشست‌های سالانه اعضای بریکس شامل: گفتگوهای سطوح بالا - همکاری‌های استراتژیک - نشست‌های اقتصادی و مالی - گفت‌وگو در مورد مسائل جهانی - برگزاری نشست‌های دوجانبه - بیانیه‌های مشترک - نشست‌های تعاملی با ذینفعان.
۵-۶ شورای اندیشکده بریکس	شورای اندیشکده بریکس در سال ۲۰۱۳ به منظور ایجاد یک انجمن برای گفتگو بین اتاق‌های فکر کشورهای بریکس تأسیس شد. این شورا متشکل از نمایندگان اندیشکده‌های کشورهای بریکس است.
۶-۶ لیگ دانشگاهی بریکس	لیگ دانشگاهی بریکس در سال ۲۰۱۵ به منظور ارتقای همکاری بین دانشگاه‌های کشورهای بریکس راه‌اندازی شد. این لیگ متشکل از دانشگاه‌های کشورهای بریکس است.
۷-۶ اجلاس جوانان بریکس	اجلاس جوانان بریکس در سال ۲۰۱۶ ایجاد شد تا چارچوبی برای گفتگو بین جوانان کشورهای بریکس فراهم کند. در این اجلاس جوانانی از کشورهای بریکس حضور دارند.
۸-۶ مجمع رسانه‌های بریکس	انجمن رسانه‌های بریکس در سال ۲۰۱۷ به منظور ارتقای همکاری بین سازمان‌های رسانه‌ای در کشورهای بریکس راه‌اندازی شد. این مجمع متشکل از نمایندگان سازمان‌های رسانه‌ای کشورهای بریکس است.
۹-۶ مجمع پارلمانی بریکس	مجمع پارلمانی بریکس در سال ۲۰۱۳ به منظور ایجاد یک مجمع برای گفتگو بین نمایندگان پارلمان کشورهای بریکس تأسیس شد. این مجمع متشکل از نمایندگانی از پارلمان‌های کشورهای بریکس است. وظایف اصلی این مجمع عبارتند از: تسهیل همکاری‌های قانونی - هماهنگی سیاست‌ها - تقویت دیپلماسی پارلمانی - پرداختن به مسائل جهانی - توصیه‌های سیاستی - ترویج تعاملات میان شهروندان عضو.
۱۰-۶ گفتگوهای مشارکتی اقتصاد دیجیتال	گفتگوی مشارکتی اقتصاد دیجیتال بریکس BDPEDP در سال ۲۰۱۹ برای ارتقای همکاری بین کشورهای بریکس در اقتصاد دیجیتال راه‌اندازی شد. این گفت‌وگو متشکل از نمایندگانی از دولت‌ها، فعالان کسب‌وکار و دانشگاه‌های کشورهای بریکس است. کارکردهای مهم این نهاد عبارتند از: ترویج همکاری در اقتصاد دیجیتال - توسعه استانداردها - حمایت از منافع کشورهای عضو.

مکانیسم تصمیم‌گیری در بریکس شامل فرایند اجماع‌سازی میان کشورهای عضو است. فرایند تصمیم‌گیری بریکس مشتمل بر پنج مرحله زیر است:

1. https://europarl.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay?context=L&vid=32EPA_INST:32EPA_V1&search_scope=MyInst_and_CI&tab=Everything&docid=alma991001173349004886

جدول ۴. مراحل تصمیم‌گیری در سازمان بریکس (ترسیم نگارنده، مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، تیر ۱۴۰۲)^۱

۱. نشست‌های سران	بالاترین سطح تصمیم‌گیری در بریکس نشست سالانه سران است که در آن سران کشورها یا دولت‌ها از هر کشور عضو گرد هم می‌آیند تا درباره موضوعات کلیدی بحث و تصمیم‌گیری کنند. این اجلاس معمولاً توسط یکی از کشورهای عضو به صورت چرخشی میزبانی می‌شود. در طول این اجلاس، رهبران درگیر بحث، مذاکره و درمورد موضوعات مختلف اجماع می‌کنند.
۲. جلسات وزیران	وزرای بریکس از بخش‌های مختلف مانند دارایی، امور خارجه، تجارت، بهداشت و... جلسات منظمی را برای بحث و بررسی درمورد موضوعات خاص مرتبط با حوزه خود برگزار می‌کنند. این جلسات فرصتی را برای وزرا فراهم می‌کند تا نظرات و اطلاعات را به اشتراک بگذارند و سیاست‌ها یا طرح‌هایی را برای بررسی توسط کشورهای عضو پیشنهاد کنند.
۳. گروه‌های کاری	گروه‌های کاری بریکس متشکل از مقامات و کارشناسان وزارتخانه‌ها یا ادارات مربوطه، برای تمرکز بر زمینه‌های خاص همکاری ایجاد می‌شوند. این گروه‌های کاری بحث‌ها، تحقیقات و تحلیل‌های عمیقی را درمورد موضوعات خاص انجام می‌دهند، پیشنهادهایی را تدوین و توصیه‌هایی را به کشورهای عضو ارائه می‌کنند.
۴. گفتگوهای خط Track II	علاوه بر کانال‌های رسمی دولتی بریکس همچنین گفتگوهای Track را تشویق می‌کند که شامل بحث و تبادل نظر بین اتاق‌های فکر، مؤسسات دانشگاهی و سازمان‌های غیر دولتی از کشورهای عضو است. این گفتگوها، ایده‌ها، پیشنهادهای سیاستی و دیدگاه‌های جایگزین درمورد موضوعات مختلف را ارائه می‌دهند که می‌تواند به فرایند تصمیم‌گیری کمک کند.
۵. اجماع سازی	فرایند تصمیم‌گیری در بریکس بر اجماع سازی میان کشورهای عضو تأکید دارد. این بدان معناست که تصمیمات معمولاً از طریق رایزنی‌ها، مذاکرات و گفت‌وگوهای گسترده با هدف یافتن زمینه‌های مشترک و انطباق با منافع و نگرانی‌های همه شرکت‌کنندگان اتخاذ می‌شوند. هدف دستیابی به اجماع بین کشورهای عضو درمورد موضوعات، سیاست‌ها و ابتکارات کلیدی است.

۷. چالش‌های پیش روی همگرایی در بریکس در میدان عمل

بریکس در میدان عمل با چالش‌هایی روبه‌رو است از جمله:

جدول ۵. چالش‌های پیش روی همگرایی سازمان بریکس (ترسیم نگارنده، منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، تیر ۱۴۰۲)^۲

چالش‌ها	علل و پیامدها
۱-۷. عدم توازن اقتصادی	باوجود آنکه اعضای بریکس در کنار هم به‌عنوان اقتصادهای نوظهور گروه‌بندی می‌شوند، تفاوت‌های اقتصادی قابل توجهی در بین کشورهای بریکس وجود دارد. اقتصاد چین در مقایسه با سایر کشورها به‌طور قابل توجهی بزرگ‌تر و توسعه‌یافته‌تر است که می‌تواند چالش‌هایی را در زمینه همکاری، تصمیم‌گیری و دستیابی به اهداف مشترک ایجاد کند.
۲-۷. توسعه اجتماعی - اقتصادی	کشورهای بریکس با سطوح مختلف توسعه اجتماعی - اقتصادی مشخص می‌شوند. در حالی که چین پیشرفت قابل توجهی در کاهش فقر و بهبود استانداردهای زندگی داشته است، کشورهایمانند هند، برزیل، روسیه و آفریقای جنوبی هنوز با چالش‌های قابل توجهی در کاهش فقر، آموزش، مراقبت‌های بهداشتی و توسعه زیرساخت‌ها روبه‌رو هستند.
۳-۷. تفاوت‌های سیاسی	حفظ وحدت و انسجام در گروه می‌تواند چالش برانگیز باشد، به‌ویژه در هنگام پرداختن به موضوعات حساسی مانند حقوق بشر، اختلافات سرزمینی و رقابت‌های ژئوپلیتیکی. به‌عنوان مثال کشورهای بریکس مواضع متفاوتی درمورد جنگ داخلی سوریه اتخاذ کردند. روسیه و چین از دولت سوریه حمایت کرده‌اند، در حالی که هند و برزیل بیشتر از وضعیت حقوق بشر دولت انتقاد کرده‌اند.
۴-۷. شکاف‌های زیرساختی	در حالی که برخی از کشورهای بریکس، مانند چین، سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در زیرساخت‌ها انجام داده‌اند، برخی دیگر با شکاف‌های زیرساختی قابل توجهی روبه‌رو هستند. شبکه‌های حمل‌ونقل ناکافی، منابع ناکافی و دسترسی محدود به فناوری و خدمات اینترنتی می‌تواند مانع توسعه اقتصادی و یکپارچگی میان این کشورها شود.
۵-۷. تنش‌های ژئوپلیتیکی	کشورهای بریکس منافع ژئوپلیتیکی متفاوتی دارند و گاهی اوقات خود را در تضاد با یکدیگر می‌بینند. اختلافات ارضی میان چین و هند، درگیری‌های تجاری و رقابت‌های سیاسی می‌توانند اتحاد و همکاری درون گروه را دشوار سازند. به‌عنوان مثال در جنگ اوکراین هیچ‌یک از اعضای بریکس به‌صورت صریح و علنی از روسیه حمایت نکردند.
۶-۷. هماهنگی در نهادها	کشورهای بریکس چندین مکانیسم نهادی مانند بانک توسعه جدید و شورای تجاری بریکس را برای تقویت همکاری ایجاد کرده‌اند. با این حال هماهنگ کردن سیاست‌ها، هم‌سو کردن استراتژی‌ها و حصول اطمینان از اجرای مؤثر طرح‌های مشترک می‌تواند به دلیل پیچیدگی‌های اداری، موانع بوروکراتیک و اولویت‌های ملی متفاوت چالش برانگیز باشد.
۷-۷. سهم تجارت درونی	تجارت درون بریکسی در سال ۲۰۲۲ حدود ۱۰۶۱ درصد از کل تجارت کشورهای بریکس را به خود اختصاص داده است. این بدان معناست که از هر ۱۰۰ دلار تجارتی که کشورهای بریکس انجام می‌دهند، ۱۰۶۱ دلار آن تجارت بین خود کشورهای بریکس صورت گرفته است. درصد تجارت درون بریکس در سال‌های اخیر ثابت بوده است و از ۱۰۰۱ درصد در سال ۲۰۱۷ تا ۱۰۰۹ درصد در سال ۲۰۲۱ متغیر است. چین بزرگ‌ترین بازیگر تجاری درون بریکس است که حدود ۶۰ درصد از کل تجارت آن را به خود اختصاص داده است. هند دومین کشور بزرگ است و پس از آن روسیه، برزیل و آفریقای جنوبی قرار دارند.

1. https://europarl.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay?context=L&vid=32EPA_INST:32EPA_V1&search_scope=MyInst_and_CI&tab=Everything&docid=alma991001173349004886
 2. <https://bricsbusinesscouncil.co.in>

ادامه جدول ۵. چالش‌های پیش روی همکاری سازمان بریکس

چالش‌ها	علل و پیامدها
۸-۷. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	در حالی که سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داخل اتحادیه اروپا حدود ۲۵ درصد از کل جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بین کشورهای اتحادیه را تشکیل می‌دهد. به‌عنوان نمونه‌ای دیگر براساس گزارش سرمایه‌گذاری آسه آن در سال ۲۰۲۲، سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داخل آسه آن در این منطقه در سال ۱۶،۲۰۲۲ درصد بوده است. از عواملی که به سهم پایین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی درون بریکس منجر شده، فقدان قراردادهای تجارت آزاد بین کشورهای بریکس است. این امر سرمایه‌گذاری در سایر کشورهای بریکس را برای کسب‌وکارها دشوارتر می‌کند.
۷-۹. تجارت در تولید ناخالص داخلی	سهم بیشتر تجارت در تولید ناخالص داخلی نشان می‌دهد که یک کشور تا چه میزان در اقتصاد جهانی تنیده شده و در مسیر همکاری اقتصادی قرار گرفته است. چین با ۳ درصد در سال ۲۰۲۲ بیشترین سهم تجارت در تولید ناخالص داخلی را دارد. پس از آن هند با سهم ۲۴.۳ درصد و روسیه با سهم ۱۹.۴ درصد قرار دارند. برزیل و آفریقای جنوبی به ترتیب ۱۶.۱ و ۱۴.۲ درصد سهم تجارت کمتری در تولید ناخالص داخلی دارند.

۸. بریکس و سیاست خارجی ایران

تلاش برای سوق دادن جهان به سمت نظام چندقطبی و سهم کردن کشورهای مختلف، به‌ویژه قدرت‌های نوظهوری مانند اعضای بریکس در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی و ارائه یک نمونه همکاری اقتصادی مشترک در جهان بخشی از اهداف کشورهای عضو بریکس است که نزدیکی و هم‌خوانی بسیاری با اهداف و رفتار جمهوری اسلامی در عرصه بین‌الملل دارد. حمایت رهبران گروه بریکس از حقوق هسته‌ای ایران، موضع مشترک ایران و بریکس درباره بحران‌های منطقه‌ای به‌ویژه بحران سوریه، موضع مشترک درباره برقراری منطقه بدون سلاح هسته‌ای در منطقه خاورمیانه، محکوم کردن ادامه ساخت‌وساز شهرک‌های یهودی‌نشین در سرزمین‌های متعلق به فلسطینیان توسط رژیم صهیونیستی، تلاش برای کنارگذاشتن دلار در مبادلات اقتصادی، تنها برخی از مواضع مشترک ایران و اعضای بریکس است.

کشورهای نوظهور اقتصادی عضو بریکس به‌ویژه چین، هند، برزیل و روسیه رقابتی جدی را در روند منابع جهانی انرژی در مقایسه با دیگر کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه آغاز کرده‌اند؛ ایران نیز به علت برخورداری از منابع غنی هیدروکربنی در کنار رشد اقتصادی آن در حوزه منطقه‌ای و حتی بین‌المللی اهمیت بیشتری پیدا کرده است؛ بنابراین می‌توان انرژی را از حلقه‌های مهم پیوند ایران با جهان خارج به شمار آورد که برای ایجاد و گسترش این تعاملات داشتن یک دیپلماسی فعال در زمینه انرژی می‌تواند بسترهای برخورداری از حداکثرسازی منافع در بازار بین‌المللی انرژی را برای ایران به ارمغان آورد. اتخاذ سیاست موازنه نرم توسط کشورهای عضو بریکس و جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با ایالات متحده، باعث نزدیک‌تر شدن سیاست‌ها، منافع و اهداف ژئوپلیتیکی با ایران دارند.

نگرانی در مورد سیاست‌های منطقه‌ای، برنامه هسته‌ای یا سابقه حقوق بشر ایران ممکن است بر روند تصمیم‌گیری اعضای فعلی بریکس تأثیر مشترک کشورهای بریکس و ایران شده است؛ بنابراین تقویت روابط و توسعه مناسبات سیاسی و اقتصادی و حتی نظامی جمهوری اسلامی با اعضای بریکس می‌تواند در دستیابی به اهداف مشترک مؤثر باشد. با توجه به وجود مؤلفه‌های فراوان و متنوع در همکاری میان ایران و بریکس، برخی عوامل نیز وجود دارد که می‌تواند به‌عنوان علل و عوامل تهدیدکننده تقویت مناسبات ایران و بریکس عمل کند و به تضعیف روابط میان آن‌ها بینجامد؛ از جمله می‌توان به گسترش استفاده از منابع تجدیدپذیر، شکاف‌های موجود میان ایران و روسیه، اختلافات چین و روسیه، چین و هند و وجود نیروها و جریان‌های رقیب در داخل بریکس و آثار آن بر سایر اعضا اشاره کرد (خرمشاد و سیفی، ۱۳۹۸: ۴۸-۴۹).

۹. چالش‌ها، پیامدها و فرصت‌های عضویت ایران در گروه بریکس

استراتژی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در برابر سازمان‌ها و پیمان‌های امنیتی - اقتصادی، اصل تعامل حداقلی و همکاری در شرایط اضطرار بوده است. واکاوی و تبیین چالش‌ها، پیامدها و فرصت‌های ناشی از عضویت جمهوری اسلامی ایران در بریکس، اولاً نیازمند توضیح فرایندهای تصمیم‌گیری در این گروه به‌صورت عام و روند پذیرش اعضای جدید به‌صورت خاص است تا در پرتو آن، چشم‌انداز عضویت ایران در این نهاد تفهیم گردد:

جدول ۶. چالش‌ها، پیامدها و فرصت‌های عضویت ایران در سازمان بریکس (ترسیم نگارنده، سپتامبر و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۷۳-۱۸۱)

چالش‌ها ^۱	پیامدها ^۲	فرصت‌ها ^۳
<p>- ملاحظات سیاسی: عضویت ایران در بریکس با چالش‌های سیاسی و مخالفت کشورهای مواجه خواهد شد که اختلافات ژئوپلیتیکی با ایران دارند. نگرانی در مورد سیاست‌های منطقه‌ای، برنامه هسته‌ای یا سابقه حقوق بشر ایران ممکن است بر روند تصمیم‌گیری اعضای فعلی بریکس تأثیرگذار باشد.</p>	<p>- تقویت همکاری‌های اقتصادی: ایران به‌عنوان عضو دائمی بریکس روابط اقتصادی نزدیک‌تری با سایر کشورهای عضو خواهد داشت که می‌تواند به تدریج به افزایش فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری منجر شود. این همکاری می‌تواند بخش‌های مختلفی از جمله انرژی، تولید، کشاورزی و فناوری را شامل شود. مشارکت ایران در بریکس می‌تواند دسترسی به بازارهای جدید و منابع بالقوه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را فراهم کند.</p>	<p>- فرصت‌های سیاسی: در بُعد سیاسی همکاری و عضویت ایران در بریکس یعنی همکاری با جمعیت‌های اول و دوم جهان، سه قدرت هسته‌ای، دو عضو دائم شورای امنیت، وسیع‌ترین کشور جهان، قدرت‌های اول آمریکای لاتین و آفریقا، دومین اقتصاد جهان و مزیت‌های بسیار دیگر. هرچند مهم‌ترین مسئله سیاسی مشترک بین ایران و بریکس تکروری و یک‌جانبه‌گرایی آمریکاست، حوزه‌های هم‌سویی در مسائل بین‌المللی بسیار متنوع‌تر از این است. اعضای بریکس، غیر از روسیه، عضو اصلی یا ناظر جنبش عدم تعهد هستند</p>
<p>- هم‌سویی با اصول بریکس: ایران باید هم‌سویی خود را با اصول و اهداف بریکس که بر همکاری، منافع متقابل و کوشش برای تحقق جهانی چندقطبی تأکید دارد، نشان دهد. سیاست‌ها، نظام اقتصادی ایران و پایبندی ایران به این اصول در طول فرایند عضویت مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.</p>	<p>- پیشرفت‌های فناوری: مشارکت ایران در بریکس می‌تواند تبادل دانش، انجام پروژه‌های تحقیقاتی مشترک و انتقال فناوری را تسهیل کند و ایران را قادر می‌سازد تا قابلیت‌های فناورانه و رقابت‌پذیری خود را در بخش‌های مختلف افزایش دهد. این امر می‌تواند به نوسازی اقتصادی ایران و کاهش شکاف‌های تکنولوژیک با سایر کشورها کمک کند.</p>	<p>- فرصت‌های اقتصادی: سهم رو به صعود بریکس در کنار سهم رو به افول آمریکا و غرب از اقتصاد و تجارت بین‌الملل حاکی از آن است که روش‌های اقتصاد کلان بین‌الملل در معرض تحولات جدی است. اقتصادهای بریکس نقش موتور رهایی جهانی از بحران و رکود اقتصادی را ایفا کردند و این مسئله باعث شد که نشان دهد بریکس آن‌قدر توانایی دارد که بتواند جهان را از مهم‌ترین بحران اقتصادی، بعد از بحران دهه ۱۹۳۰ برهاند.</p>
<p>- تأثیر تحریم‌ها: ایران با گسترده‌ترین نظام تحریمی از سوی ایالات متحده مواجه است، نظامی که تعاملات اقتصادی و مبادلات مالی آن را محدود کرده است. این تحریم‌ها می‌تواند چالش‌های فنی و پیچیدگی‌های حقوقی را برای عضویت ایران ایجاد کند، به‌ویژه اگر شامل محدودیت‌های اعمال شده توسط کشورهای عضو باشد یا مانع از توانایی ایران در انجام تعهدات عضویت در بریکس شود.</p>	<p>- تقویت نفوذ منطقه‌ای: عضویت ایران در بریکس باعث ارتقای نفوذ منطقه‌ای و جایگاه ژئوپلیتیکی آن می‌شود. این امر زمینه‌ای را برای ایران فراهم می‌کند تا با اقتصادهای نوظهور تعامل داشته باشد و در شکل دادن به امور اقتصادی و سیاسی جهانی اعمال نفوذ کند. افزون بر این، ایران به‌عنوان یکی از اعضای بریکس می‌تواند فعالانه در طرح‌های منطقه‌ای شرکت و به توسعه همکاری منطقه‌ای کمک کند.</p>	<p>- موضوع انرژی: زمینه دیگر همکاری موضوع انرژی است. نزدیک به ۴۵ درصد از واردات نفت چین از خاورمیانه صورت می‌گیرد و ایران دومین صادرکننده بزرگ نفت به چین پس از عربستان است و ۸ درصد از نفت و مشتقات نفت و گاز چین را ایران تأمین می‌کند. به‌موازات نیاز ایران کشورهای نوظهور اقتصادی نیز به فراخور نیاز برای تداوم رشد اقتصادی خود، در پی یافتن شرکای استراتژیک انرژی مطمئن و قابل اتکایی هستند.</p>
<p>- یکپارچگی و همکاری اقتصادی: ادغام ایران در چارچوب اقتصادی بریکس ممکن است چالش‌هایی را از نظر هم‌سویی با سیاست‌های اقتصادی، سیستم‌های نظارتی و شیوه‌های تجاری با اعضای موجود بریکس ایجاد کند. تضمین هماهنگی و سازگاری در زمینه‌هایی مانند گمرک، تعرفه‌ها و مقررات سرمایه‌گذاری می‌تواند فرایند پیچیده‌ای باشد.</p>	<p>- دسترسی به ابتکارات کشاورزی و امنیت غذایی: ایران با بخش کشاورزی متنوع خود می‌تواند در پرتو تبادل دانش، از بهترین شیوه‌ها و ابتکارات مشترک با هدف افزایش بهره‌وری کشاورزی، تولید و توزیع مواد غذایی بهره‌مند شود. این همکاری می‌تواند به اهداف امنیت غذایی ایران و تقویت بخش کشاورزی آن کمک کند.</p>	<p>- تنوع بخشی به شرکای اقتصادی: پیوستن به بریکس به ایران این امکان را می‌دهد که شرکای اقتصادی خود را فراتر از شرکای فعلی متنوع کند. کشورهای بریکس مجموعاً بیش از ۳ میلیارد نفر جمعیت دارند.</p>
<p>- اجماع میان اعضای موجود: دستیابی به اجماع میان اعضای موجود بریکس در مورد عضویت ایران می‌تواند چالش برانگیز باشد، زیرا هر کشور عضو ممکن است مجموعه‌ای از اولویت‌ها، نگرانی‌ها و منافع خود را داشته باشد.</p>		

۱. ترسیم نگارنده، (مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، عضویت ایران در بریکس، تیر (۱۴۰۲)، <https://www.outlookindia.com>)

۲. ترسیم نگارنده، (مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، عضویت ایران در بریکس، تیر (۱۴۰۲)، www.farnews.ir/new)

۳. ترسیم نگارنده، (سپتامبر و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۸۱-۱۷۳)

در جدول زیر سه شاخص اقتصادی اعضای بریکس مقایسه شده که به لحاظ آینده‌پژوهی، روند اقتصاد بین‌الملل نشان می‌دهد که ضمن اینکه بریکس در حال حاضر یک سازمان مهم اقتصادی است، در آینده نقش بسیار مهم‌تری را ایفا خواهد کرد.

– نقش بریکس در اقتصاد جهانی

جدول ۷. نقش بریکس در اقتصاد جهانی (ترسیم نگارنده، سیمبر و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۸۰-۱۷۱)^۱

گروه بریکس	۲۰۰۰	۲۰۱۰	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳
سهم از صادرات جهان	۶/۹	۱۶/۵	۲۴/۴	۲۵/۴	۲۶/۵	۲۷/۰
سهم از تولید ناخالص داخلی جهان	۸/۴	۱۹/۲	۲۰/۲	۲۱/۹	۲۵/۹	۲۹/۳
سهم از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	۵/۳	۱۷/۸	۱۹/۷	۲۰/۸	۲۲/۶	۲۷/۴

۱۰. نتیجه‌گیری

تأسیس نهادهای مالی را می‌توان مهم‌ترین موفقیت بریکس در پیشبرد همگرایی و مهم‌ترین مزیت آن در شرایط کنونی برای کشورهای دانست که درخواست عضویت در آن را مطرح کرده‌اند. گروه بریکس به‌طور عمده گفتمانی اقتصادی دارد، اما تلاش برای سوق دادن جهان به سمت نظام چندقطبی و سهیم کردن کشورهای مختلف به‌ویژه قدرت‌های نوظهور در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی از دیگر اهداف آن است که با منافع و استراتژی ایران در سیستم بین‌الملل سنخیت و همخوانی دارد. حال مسئله این است که ایران چگونه می‌تواند از این همگونی استفاده بهینه نماید. پژوهش فوق با چارچوب نظری موازنه نرم تحلیل و واکاوی شده است. هدف از پژوهش شناخت ظرفیت‌ها و قابلیت‌های گروه بریکس و عضویت ایران در این است. یافته‌ها نشان می‌دهد که توازن در تعهداتی که ایران در فرایند عضویت در این نهاد می‌پذیرد و منافی که به‌ویژه در شرایط تحریمی به دست می‌آورد ضرورت دارد. مهم‌ترین مزیت ژئواکونومیک عضویت ایران در این نهاد دستیابی به منابع مالی در مکانیسم ذخیره احتیاطی و نیز بانک توسعه جدید این نهاد است. عضویت ایران بی‌شک می‌تواند به تأمین بخشی از منافع اقتصادی و پرستیژ کشور کمک کند، اما انتظارات خیالی از این نهاد که مکرر در فضای عمومی مطرح می‌شود ممکن نیست.

توازن در تعهداتی که ایران در فرایند عضویت می‌پذیرد و منافی که به‌ویژه در شرایط تحریمی به دست می‌آورد ضروری است. مهم‌ترین مزیت ژئواکونومیک عضویت ایران در این نهاد دستیابی به منابع مالی در مکانیسم ذخیره احتیاطی و نیز بانک توسعه جدید این نهاد است. تحریم‌های مالی ایالات متحده دسترسی به منابع این دو نهاد را برای ایران دشوار می‌سازد، اما با توجه به ارائه بخشی از منابع مالی به ارزهای کشورهای عضو، امکان بهره‌گیری ایران در صورت عضویت و موافقت سایر اعضا وجود دارد. برخلاف برخی تصورات رفع تحریم‌های مالی علیه کشور، پیش‌شرط مهمی برای بهره‌مندی ایران از مزایای ناشی از عضویت در این نهاد است. بریکس در همگونی ارزشی و همگرایی سیاسی توفیق چندانی کسب نکرده است. جنگ روسیه علیه اوکراین و عدم حمایت بریکس از روسیه به‌عنوان یک عضو، زمینه‌های ضعیف همگرایی سیاسی و ژئوپلیتیک میان اعضا را نشان می‌دهد. کشورهای بنگلادش، مصر و امارات به‌جای تلاش برای عضویت کامل در بریکس، عضویت در بانک توسعه جدید و نیز مکانیسم ذخیره احتیاطی را در دستور کار قرار دادند و موفق به عضویت در این دو نهاد بدون عضویت کامل در بریکس شده‌اند. ایران می‌تواند در کوتاه‌مدت پیوستن به این دو نهاد کلیدی بریکس را بر عضویت کامل که فرایند پیچیده‌ای خواهد بود ترجیح دهد.

۱۱. یافته‌ها و پیشنهادها

راهکارها	شرح و توضیح
تأکید بر تجدیدنظرطلبی	جهت‌گیری کلی بریکس مبتنی بر تجدیدنظرطلبی گام‌به‌گام و مسالمت‌جویانه از طریق اصلاح ساختارهای حقوقی، اقتصادی و هنجاری کنونی است. در سیاست خارجی ایران دو نوع رویکرد تجدیدنظرطلبی انقلابی و اصلاح‌طلبانه در قبال نظم موجود بین‌المللی وجود دارد.
اصلاحی	هرگاه ایران بر نوع اصلاح‌طلبی آن تأکید می‌کند، گفت‌وگو نزدیک به گفت‌وگو بریکس می‌شود و این مسئله به گرایش بیشتر بریکس به تعامل با ایران می‌انجامد و هرگاه بر نوع انقلابی آن تمرکز می‌کند، موجب واگرایی و فاصله بیشتر بریکس و اعضای آن می‌شود.

راهکارها	شرح و توضیح
رهایی از تحریم‌های بین‌المللی	با اینکه بریکس اصولاً در راستای پروژه انتقال قدرت و کنش‌گری بیشتر قدرت‌های نوظهور در اقتصاد و سیاست بین‌الملل تعریف شده است، اعضای آن در سال‌های اخیر همگی به سمت آزادسازی اقتصادی و راهبرد درهای باز حرکت کرده‌اند. تجربه نیز نشان داده است هرگاه ایران تحت فشار تحریم‌های کمتری قرار داشته است، کشورهای عضو بریکس اشتیاق بیشتری برای تعامل با ایران داشته‌اند.
پیوند اقتصادی با اتحادیه اروپا	این مسئله اول اینکه باعث حفظ توازن و عدم وابستگی به اعضای بریکس می‌شود. دوم اینکه اتحادیه اروپا اولین و بزرگ‌ترین شرکای تجاری چین و روسیه هستند و در سال ۲۰۱۶ هند، چین و روسیه به ترتیب ۷۶، ۵۱۳، ۱۹۱ میلیارد دلار با اتحادیه اروپا شراکت تجاری داشته‌اند. بنابراین اقتصاد اعضای بریکس و اروپا گره خورده است. در این شرایط چنانچه ایران تحت تحریم اتحادیه اروپا باشد، گرایش کشورهای بریکس به همکاری با ایران کمتر می‌شود.
نگاه اصولی و نظام‌مند به شرق	واقعیت این است که بریکس هنوز به خودی خود سازمانی جاف‌افاده با اساسنامه و دبیرخانه مشخصی نیست. نظام‌مند کردن سیاست نگاه به شرق در واقع چیزی نیست جز تأیید روندهای عینی و واقعی سیاست خارجی ایران در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و حتی امنیتی. برای مثال در سال ۲۰۱۷ فقط میزان مبادله با دو کشور هند (۱۳۷ میلیارد دلار) و چین (۳۷ میلیارد دلار) حدود ۵۱ میلیارد دلار بوده؛ حال آنکه در این سال مجموعه مبادلات تجاری میان ایران و ۲۸ کشور عضو اتحادیه اروپا ۲۱ میلیارد دلار بوده است.
عمل‌گرایی در دیپلماسی	دیپلماسی ابزار اجرای سیاست خارجی است. در عرصه سیاست خارجی اهداف بلند که به‌طور عمده شامل آرمان‌ها و آرزوها می‌شود، نیز وجود دارد. در اهداف بلندمدت ایران و بریکس، تناسب و هم‌سویی وجود ندارد؛ چراکه در این حیطه تأکید ایران بر مواردی همچون مبارزه با استکبار، نفی انقلابی نظام بین‌الملل نا عادلانه، وحدت جهان اسلام و مانند آن است که البته موارد مذکور نه تنها جذابیتی برای بریکس ندارد، بلکه مواردی مانند جنبش‌ها و حقوق مسلمانان تهدید مستقیمی برای کشورهای همچون چین، هند و روسیه است که دارای اقلیت‌های گسترده اسلامی هستند.
اولویت اقتصاد در تعامل با سازمان بریکس	در حال حاضر و با کاهش یکپارچگی اروپا و آمریکا و کمتر شدن تهدیدات امنیتی و سیاسی می‌توان بر مسائل اقتصادی نیز تمرکز کرد. رویکرد عمده اعضای بریکس در حوزه سیاست خارجی منافع اقتصادی و پرهیز تقابل‌های فوری و مستقیم سیاسی با آمریکاست. به عبارت دیگر گره خوردن منافع اقتصادی ایران با بریکس منجر به حمایت‌های سیاسی بیشتر بریکس از ایران خواهد شد.
جهت‌گیری دیپلماسی در تعامل با بریکس	از راه‌های مختلفی می‌توان همکاری‌های اقتصادی بریکس را افزایش داد. مثلاً از طریق اتاق‌های بازرگانی کشورهای بریکس و به‌ویژه اتاق بازرگانی چین و هند. این اتاق‌ها که دارای دانش تخصصی از ظرفیت‌های اقتصادی در بخش‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی و نیز قوانین و مقررات تجاری کشورهای مبدأ و مقصد هستند، می‌توانند از راه ارائه اطلاعات، ارتباط با تصمیم‌گیران اقتصادی دو کشور، ایجاد زمینه‌های سرمایه‌گذاری و... باعث افزایش تعاملات اقتصادی ایران و اعضای بریکس شوند.
رفع ریسک روانی برای سرمایه‌گذاری در ایران	در عالم واقع، ایران یکی از امن‌ترین کشورهای جهان است؛ اما تحت تأثیر تحریم و تبلیغ‌های خارجی، ریسک روانی سرمایه‌گذاری در ایران بسیار بالاست. شرکت‌های اعتبارسنجی مهم همچون استانداردها پورز، مودیز و فیچ ریتینگر با اصلاً اطلاعاتی درمورد ایران نمی‌دهند یا ایران را جزء پرخطرترین کشورها به لحاظ ریسک اعتباری معرفی می‌کنند؛ مثلاً شرکت فرانسوی خدمات مالی اوبلر هرمس ریسک کشور ایران را در گروه «ریسک بالا» و با امتیازی حتی پایین‌تر از کشورهای همچون ایتالیایی و ژیمباوه معرفی می‌کند.
همکاری هسته‌ای با اعضای بریکس	به نظر نمی‌رسد با تلاش‌های آمریکا و رژیم صهیونیستی، ایران به راحتی از عواقب امنیتی پرونده هسته‌ای عبور کند. همکاری‌های هسته‌ای با اعضای بریکس و به‌ویژه چین و روسیه منجر به پیوند منافع این دو کشور با بخش هسته‌ای و در نتیجه حمایت بیشتر آنان از ایران هسته‌ای می‌شود. یکی از تطلعات مهمی که در بازه حدوداً سه‌ساله امضای برجام تا خروج آمریکا از آن صورت گرفت، در حوزه همکاری هسته‌ای با روسیه و چین بوده است. رؤسای سازمان‌های انرژی اتمی روسیه و چین، الکسی لیخچوف و ژانگ کجیان، بارها از گرایش توسعه همکاری هسته‌ای با ایران صحبت کرده بودند.
تأکید بر مواضع راهبردی در بریکس	پافشاری بر اهداف راهبردی اعضای بریکس به‌ویژه در مسائلی همچون چندجانبه‌گرایی و چندقطبی‌گرایی در مقابل یک‌جانبه‌گرایی و تک‌قطبی‌گرایی آمریکا، هم موجب تقویت و مشروعیت‌افزایی موضع ایران درمورد مقاومت در برابر یک‌جانبه‌گرایی‌ها و فشارهای آمریکا می‌شود و هم زمینه مناسبی است برای همکاری‌های راهبردی و بیشتر با بریکس.

منابع

- خرمشاد، محمدباقر؛ سیفی، عبدالرضا (۱۳۹۸). بریکس و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*، (۴۰)، ۳۶-۵۳.
- رضایی، علیرضا (۱۴۰۰). سیاست خارجی مطلوب دولت ابراهیم رئیسی، الگوی نظم عدالت محور مبتنی بر استراتژی موازنه نرم. *فصلنامه راهبرد سیاسی*، ۵ (۱۷)، ۴۵-۲۳. doi: 20.1001.1.25884565.1400.5.17.3.0
- سعیدی، رضا؛ سعیدی، خلیل؛ دهقانی، علی (۱۳۹۳). امکان‌سنجی ایجاد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی ایران با کشورهای گروه بریکس. *فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*، ۲۲ (۶۹)، ۱۳۰-۱۰۷.
- سیمبر، رضا؛ رضایور، دانیال؛ فاضلی، سامان (۱۳۹۸). فرصت‌های ایران در قبال نقش‌آفرینی گروه بریکس در نظام بین‌الملل چندقطبی. *فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان*، شماره ویژه، دوره هفتم، ۱۸۸-۱۶۴. doi: 10.30507/JMSP.2020.102465

شیرخانی، محمدعلی؛ چیت‌ساز، محسن (۱۳۹۹). روسیه، بریکس و تأثیرگذاری بر ساختار نظام بین‌الملل. فصلنامه آسیای مرکزی و قفقاز، (۱۱۱)، ۵۷-۸۳.

علیپور گرجی، محمود؛ سیفی، عبدالمجید؛ روزبهانی، محدثه (۱۳۹۹). جایگاه جمهوری اسلامی ایران در موازنه سازی نرم روسیه در قبال آمریکا. فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، (۴۲)، ۱-۱۵. doi: 10.30495/pir.2020.683315

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران (۱۴۰۲). عضویت ایران در بریکس. منتشر شده در تیرماه ۱۴۰۲، ۱۳-۲۹.
مؤسسه مطالعات پژوهش‌های بازرگانی (۱۴۰۰). بررسی ابعاد اقتصادی و تجاری سازمان همکاری‌های شانگهای و فرصت‌های پیش روی ایران، منتشر شده در دی‌ماه ۱۴۰۰، ۶-۱۸.

یزدانی، عنایت‌الله؛ مرادی‌فر، سعیده (۱۳۹۶). تبیین تأثیر و نقش بریکس بر نظم جدید جهانی. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۷ (۲۳)، ۶۰-۴۳.

References

- Alipour Gurji, M., Saifi, A. M. & Rozbahani, M. (2020). the position of the Islamic Republic of Iran in Russia's soft balancing against America, *Political and International Research Quarterly*, (42), 1-15. doi: 10.30495/pir.2020.683315 (In Persian).
- Business Research Institute (2021). *examining the economic and commercial dimensions of the Shanghai Cooperation Organization and the opportunities facing Iran*. January 2021, 6-18 (In Persian).
- <http://images.mofcom.gov.cn/gjs/202206/20220610182315812.pdf>
- <https://asean.org/book/asean-investment-report-2022/>
- <https://brics2021.gov.in/parliamentary-forum>
- <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=CN>
- https://www.gatewayhouse.in/wp-content/uploads/2016/10/BRICS_Infographic.png
- <https://www.itcilo.org/brics-info>
- <https://www.ndb.int/news/ndb-admits-bangladesh-as-new-member>
- <https://www.ndb.int/projects/all-projects>
- <https://www.news24.com/news24/politics/government/brics-countries-ignore-russia-ukraine-war-at-meeting-over-africa-middleeast-20230425>
- <https://www.outlookindia.com/international/brics-new-development-bank-suspends-all-new-transactions-in-russia-amid-ukraine-crisisnews-185166>
- Iran Chamber Research Center (2023). *Iran's membership in BRICS*. joue 2023, 13-29 (In Persian).
- Khorramshad, M. B. & Seifi, A. R. (2019). BRICS and the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran, *Political International Research Quarterly*, (40), 36-53 (In Persian).
- Pape, R. A. (2005). Soft Balancing against the United States. *International Security*, 30 (1), 7-45.
- Rezaei, A. (2021). Ibrahim Reisi Florigen policy. *Journal of Political Strategi*, 5 (17), 23-45. dor: 20.1001.1.25884565.1400.5.17.3.0 (In Persian).
- Saeedi, R., Saeedi, Kh., & Dehghani, A. (2013). Feasibility of establishing a preferential trade agreement between Iran and BRICS countries. *Economic Research and Policy Quarterly*, 22 (69), 107-130 (In Persian).
- Shirkhani, M. A. & Chitsaz, M. (2020). Russia, BRICS and influencing the structure of the international system, *Central Asia and Caucasus Quarterly*, (111), 57-83 (In Persian).
- Simber, R., Rezapour, D., & Fadeli, S. (2019). Iran's opportunities for the BRICS group's creative role in the multipolar international system, *Strategic and Macro Policy Quarterly, special issue, seventh period*, 164-188. doi: 10.30507/JMSP.2020.102465 (In Persian).
- Yazdani, I., & Mardaifar, S. (2017). Explaining the impact and role of BRICS on the new world order, *Quarterly Journal of Strategic Public Policy Studies*, 7 (23), 43-60 (In Persian).